

4. oprávnené bezvadné jednanie;
5. priamo smluva na pr. assekuračná;
6. niečo jako vyvlastnenie.

Dr. V. Fajnor:

Dedičské právo na Slovensku.*)

(Pokračovanie.)

Dedenie eráru.

Erár dedí podľa zák. ded. postupu len vtedy, keď vôbec niet iného zák. dediča a keď zostalo po zostaviteľovi platného posledného poradenia. Dedičské právo eráru je zachované §-om 18. Jud. konf. Je to skutočné a úplné dedičské právo, pokiaľ pozostalosť musí byť eráru — vo smysle §. 116. zák. čl. XVI. z r. 1894 o pozostalostnom pokračovaní práve tak odovzdaná, jako ktorémukoľvek inému dedičovi. Avšak rozumie sa, že v praxi je možné uplatňovať ded. právo eráru len vtedy, jestli pozostalostný súd po rozumu §§. 114—116. zistil, že niet žiadneho iného dediča, ani podľa zákona, ani podľa posledného poradenia.

Cirkevné osoby

disponujú svojim súkromým majetkom aj pre prípad smrti voľne, jako iní občania. Ale ohľadom niektorých cirkevných osôb, r. k. a gr. orth. náboženstva, respektíve ohľadom ich majetku, ktorý nadobudly zo svojho cirkevného obročia alebo z iného cirk. prameňa, — platia zvlášťne pravidlá.

Prameňom tohoto zvlášťneho ded. práva v cirkvi r. kat. sú v prvom rade: dohoda Kollonichovská, — potom viac vládných nariadení a cirkevných štatútov. V cirkvi gr. orth. rumunskej je prameňom štatút z r. 1868., a v cirkvi srbsko-pravoslávnej tak zvané »Decretum Illyricum» z r. 1779.

I. V cirkvi r. k.

1. Veľkňazi (arcibiskupi, biskupi, skutoční prepošti a opáti), ktorí užívali obročia štátne (donacionálne), musia sriadiť napred isté povinné odkazy. Zo zbytku dedia: jednu tretinu štát, jednu tretinu cirkve, jednu tretinu príbuzenstvo. Keď posledných niet, dedia erár a cirkve v stejných polovičkách.

2. Tit. biskupi, prepošti a opáti, jako aj opáti a prepošti požívajúci benefícia od patrónov súkromých, jako aj kanoníci, kňazi a kapláni musia tiež nechať isté povinné odkazy na cirk. cieľe.

Zbytok dostane z jednej tretiny cirkve, jednu tretinu chudoba, a jednu tretinu príbuzenstvo do desiateho kolena.

Čiastočne odlišné sú pravidlá pri kňazoch žijúcich z fondu štúdiijného a umiilverziténého, a pri rehoľníkoch rádov sekularizovaných.

Pravidlá pri dedení pri kňazstve grécko-pravoslávnom sú pre slov. právniká málo praktické.

Závet

je jednostranný právny úkon pre prípad smrti, viazaný k slávnostným formalitám, ktorým zostaviteľ rozhoduje, čo sa má stať s jeho imanom, po jeho smrti, alebo činí v ňom vedľa toho aj iné opatrenia, pokiaľ to pripúšťa objektívne právo.

Ponevác je závet právny úkonom, musí mať všetky náležitosti obyčajného práv. úkonu, a síce tak materiálne, jako i formálne. Materiálne náležitosti záveti sú v podstate tie isté, jako pri iných práv. úkonoch. Avšak ohľadom formálnych predpísaných sú isté sláv-

*) Výťah z rukopisných prednášok na univerzite Komenského v Bratislave v zimnom semestri 1922-23.

nostné formalítity, bez ktorých závet neni platná, a ktoré nemôžu byť žiadnym iným dokazovacím prostriedkom nahradené.

Tieto formálne náležitosti stanoví XVI. zák. čl. z roku 1876.

Závet je jednostranný úkon, a preto ho závetca kedykoľvek môže odvolať. Aj vtedy, jestli sa tohoto odvolacieho práva výslovné vzdal. Ponevác je úkonom pre prípad smrti, nemá za života závet-covho žiadneho účinku.

Kromé rozhodovania o svojom majetku môže závetca pojať do záveti aj iné opatrenia. Môže v nej na príklad: uznať nemanželské dieťa za svoje, stanoviť svojim deťom poručníka, vylúčiť niekoho z poručníctva, môže sriadiť základinu atď.

K platnosti záveti neni potrebné, aby bol v nej menovaný dedič, ani aby bolo v nej disponované s celým majetkom zostaviteľovým, ani aby bol v nej menovaný všeobecný dedič. (Viď §. 4. zák. čl. XXVIII. z roku 1715), §. 553. Obč. rak. zák. pokladá testament, v ktorom neni menovaný dedič, za púhy »dovetok« (kodiciel).

Zvláštny druh záveti je **spoločná** závet medzi manželmi.

Materiálne náležitosti záveti sú:

I. Testamenti factio activa, podľa ktorej zpravidla každý môže poradiť testament. Vylúčené sú predsa:

1., osoby právneho jednanía neschopné; tedy niže 12 rokov, a tie, ktoré nemajú rozum v. moci.

Osoby nezletilé niže 18. rokov, jako aj hluchonemé, ktoré sa nevedia srozumieť, môžu poradiť len verejnú závet. (§. 21. zák. čl. XVI. z roku 1876.)

2. Reholníci a reholníčky, vykonavšie slávnostný sľub chudoby.

3. Isté cirkv. osoby r. k. a gr. orth., ktoré nemôžu disponovať o predmetoch povinných odkazov atď. Druhá mater. náležitosť je, že závet musí obsahovať: vážnu, určitú a skutočnú, každého omylu, pomýlenia a donútenia prostú, **slobodnú vôľu** závetcovu.

Vážnosť, vôľa je tak zv. animus testandi. Určitosť znamená, aby boli osoby, ktoré sú obmyslené, určité, a aby bol určitý aj ich podiel. Neplatná je závet, ktorá by prenechávala inej osobe určít dediča, následného dediča, odkazovníka, alebo predmet obmyslenia (poskytnutia).

Avšak osoba obmyslená môže byť určená aj nejakou budúcou udalosťou. Na príklad: »Moja čelad, slúžiaca mi v deň mojej smrti.« »Nech určí moja manželka, v jakom pomere majú dedič podľa zásluhy moje deti, ktoré touto závetou menujem svojimi dedičmi.«

Vôľa závetcova musí byť prejavená osobne. Tento prejav musí byť úplný, dokonalý a určitý. Vedľa toho ovšem musí byť pravdivý a pravý.

Obsah záveti môže byť len taký, jaký je právom a mravom dovolený a musí byť prirodzene možný. Je-li poskytnutie viazané k suspenzívnej podmienke protiprávnej alebo nemravnej, — je závet neplatná. Je-li takáto podmienka rušiacá, pokladá sa za neexistujúcu. Nemožeme podmienky posudzujeme dľa doby poriadenia; její protiprávnosť dľa doby nápadu dedičstva.

Najčastejšie sa vyskytujú:

Podmienka voliť istú životnú dráhu, ktorá sa pokladá vo všeobecnosti za platnú. Avšak neplatný je zákaz uzavreť vôbec sňatok. Platná je podmienka, keď zakazuje sňatok do istého veku, atď.

Podmienky ohľadom náboženstva sú len vtedy platné, jestli nerušia slobody svedomia.

Stanovenie času môže zníeť **do** istej doby alebo **od** istej doby.

Závet môže obsahovať aj príkaz, resp. modus.

Clausula cassatoria sa vyskytuje vtedy, keď modus obsahuje opatrenie, že obmyslený obdrží venované poskytnutie len vtedy,

Jestli závef nenapadne. Táto klauzula je ovšem neplatná, jestli zaka-
zuje napadnúť opatrenie protiprávne alebo nemravné.

Formálne náležitosti

sú v zásade slávnostné. Ich nedostatok znamená neplatnosť záveti,
a nemôže byť žiadnym iným dokazovacím prostriedkom nahradený.

Podľa zák. čl. XVI.-1876. a zák. čl. XXXV.-1874. známe dohro-
mady **7 druhov záveti**, ktoré môžeme triediť nasledovne:

1. Verejné a súkromé záveti. (Verejné sú, ktoré boli učinené
pred verejným notárom alebo pred okr. súdom. Ostatné sú súkromé.)
2. Súkromné záveti môžu byť:
  - a) riadne a privilegované;
  - b) písomné a ústne;
  - c) holographné a allographné.

Pre všetky druhy záveti platí všeobecné pravidlo, že zák. čl.
XVI.-1876 treba vykladať doslovne a restriktívne. Dalším pravidlom
je aj najprstá jednoduchosť celého porizovacieho aktu a ceremonálu.

O písomnej súkromej záveti

Hovorí §§. 1.—12. a 14. čl. zák. Písal a podpísal-li ju celú vlastno-
ručne sám závetca, stačia pre jej platnosť 2 svedkovia; v každom
inom prípade treba 4. Vylúčení sú zo svedectva pri súkr. písom. zá-
veti osoby nižšie 18. r., slepci, hluchí a slepi, ktorí sú zbavení rozumu;
kto bol právoplatne odsúdený pre zločin zo ziskuchtivosti, alebo pre
falošnú prisahu, kým neodpykali trest a kým nevypršala doba, kto-
rá bola rozsúdkom určená pre suspenziu polit. práv.

Svedkovia musia byť pri poridení odrazu a spolu prítomní,
a musia byť spôsobilí dokázať, že v osobe závetcu niet podvodu ani
omylu.

Pri závetiach holographných musí aspoň jeden svedok znaf
čítať-písať, pri allographných aspoň dvaja, a musia rozumieť jazyku
záveti. Závef musia ovšem podpísať jako závetní svedkovia. Svedok
neznajúci písať učiní znamenie ruky a jeho meno podpíše gramotný
svedok. Pri záveti holographnej nemusia poznať svedkovia obsahu
záveti; stačí, keď závef v ich spoločnej prítomnosti jazykom, ktoré-
mu všetci rozumujú,— prehlási, že oná listina obsahuje jeho závef, —
keď ju pred nimi vlastnoručne podpíše, alebo uzná, že jeho na listine
viditeľný podpis pochodí od jeho vlastnej ruky, a keď svedkovia na
samej listine (a nie len na jej obálke) dosvedčia, že sa toto všetko
stalo.

Nevie-li závetca čítať, písať, alebo nemôže-li závef z inej príčiny
vlastnou rukou podpísať, je potrebné, aby svedkovia znali jazyk
záveti; ďalej je treba, aby obsah záveti za spoločnej prítomnosti zá-
vetcu a svedkov jedným písať-čítať znajúcim svedkom bol zrozumí-
teľne prečítaný, a aby závetca, keď sa toto stalo, vyhlásil, že táto
listina obsahuje jeho závef, — ďalej, aby jedon z čítať-písať znajú-
cích svedkov podpísal na listinu meno závetcu jako podpísa-
vateľ jeho mena, aby závetca opatrnil listinu znamením vlastnej
ruky a aby svedkovia na samej listine (a nielen na jej obálke) do-
svedčili, že sa toto všetko skutočne stalo. Pri súkromej písomnej
záveti je potrebné vyložiť aj miesto a čas poridenia.

Skladá-li sa závef z viac archov, treba ich sošiť, a oba konce
mnie musí aspoň jedon svedok spečatiť.

Testamentárny svedok môže výhodu závetcovu jemu alebo jeho
bližším príbuzným a švagrom (viď zákon!) poskytnúť len vtedy
podržať, je-li mimo neho dosť svedkov, aby závef obstála.

Ten, kto **písal** závef miesto závetcu a jeho bližší príbuzní
a švagrovia (jako hore!) podržia poskytnutú im výhodu len vtedy,
jestli predmetnú časť záveti písal sám závetca, alebo aspoň osobitne

ju podpísal, alebo jestli túto časť záveti osobitnou doložkou výslovně schválil.

Odvoláva-li sa závef na nejakú zvláštnu listinu jako na svoju, doplnujúcu časť, musí táto listina nosiť všetky formality platnej záveti.

O ústnej súkromej záveti

disponuje Hlava II. cit. zák. čl.

K jej platnosti treba 4 svedkov, súčasne a spolu prítomných, ktorí všetci rozumia jazyku závetcovmu. Závetca musí učiniť svoje vyhlásenie v celom znení a zrozumiteľne v prítomnosti svedkov a musí tiež vyhlásiť, že toto jeho vyhlásenie je jeho ústnou závetou.

Spôsobilosť, súčasnú a spoločnú prítomnosť svedkov a podpisy o listine, jež sa závef čo svojho doplnenia dovoľáva, treba podľa §§ 2., 3., 9. a 12. posudzovať tak, jako pri písomnej súkromej záveti.

Ústná súkromá závef je len vtedy platná, zomrie-li závetca do 3. mesiacov od jej poriadenia. Slovný (ústny) prejav závetcov môže sa stať pri ústnej záveti aj tým spôsobom, že závetca predčíta svoju poslednú vôľu.

Obsah a formality ústnej záveti môžu dokazovať jedine testam. svedkovia, ktorí však môžu o tom učiniť a podpísať záznam. Tento záznam slúži však jedine za podporu ich pamäti a za nič viac.

Pri tom všetkom môže pozostalostný súd podľa §. 32. z. čl. XVI. 1894. tento záznam publikovať, čím sa stane výsledk testam. svedkom zbytočným.

Formality uloženia **súkromej záveti, uloženej u verejného notára** sú obsažené v § 106. z. čl. XXXV.-1874, kdežto formálne náležitosti takejto záveti sú predpísané v §. 23. zák. čl. XVI. 1876. Je-li závef vlastnou rukou písaný a podpísaný, netreba svedkov. Je-li písaný cudzou rukou, ale podpísaný vlastnou rukou závetcovou, v prítomnosti dvoch bezvadných svedkov a opatrený aj podpisom týchto svedkov, tak stačí prehlásenie závetcovu pred notárom, že uložená listina obsahuje jeho závef.

Takúto závef musí verejný notár uložiť do obálky, a úradne spečatiť a sice tak, aby nebolo možno ju vynasť bez porušenia pečatí. Verejný notár je povinný ukladať záveti pri uložení upozorniť, že závef bude len vtedy platný, vyhovuje-li všetkým zákonným požiadavkám, a musí zároveň potvrdiť v osobitnej z ukladaťom spísanej zápisnici, že sa toto upozornenie stalo. Všetky tieto predpisy treba zachovávať aj v tom prípade, keď sa u verejného notára ukladá súkromý dovetok (kodicil).

Závef učiněná pred verejným notárom alebo pred okr. súdom

je upravená §§ 21. a 26. zák. čl. XVI-1876. a XXXV-1874.

Nemí a hluchonemí, i keď znajú čítať-písať, — ďalej nezletilci nižé 18 r., sú-li spôsobilí poridiť testament, môžu poridiť len závef verejný.

K platnosti záveti pred verejným notárom je treba krome náležitosti ver. not. aktu:

a) aby závetca osobne prejavil svoju vôľu pred ver. notárom,
b) aby boli prítomní dvaja svedkovia, alebo na miesto nich aspoň ešte jeden ver. notár. (Podľa Cur. dec. č. 80. stačí, keď boli tieto dvaja svedkovia alebo ten druhý verejný notár prítomní len pri prečítaní, schválení a podpísaní záveti. Predtým sa žiadala ich prítomnosť počas celého aktu.)

c) aby zachovanie týchto formalít bolo dosvedčené v samej záveti. (§ 82. XXXV.-1976.)

Pôsobnosť okresných súdov je podľa Cur. dec. č. 12. nielen subsidiárne pre prípady §§ 22. a 25. zák. čl. XXXV.-1874, ale konkurentná. Staršia prax pripúšťala len pôsobnosť subsidiárnu.

Podľa §. 9. zák. čl. VI.-1886 a podľa Cur. decizie č. 12. sú sudy povinné pri ver. testamentoch zachovávať predpisy ver. not. zákona a len čo sa týče zcvňajšej formy, majú zachovávať predpisy, ktoré sú pre sudy platné.

Ver. not., jeho substitút alebo okr. súd môže zrobiť testament len na území svojho obvodu. Ale zástupca není viazaný na obvod, v ktorom prebýva. (§§. 50. a 51. z. čl. XXXV.-1874.)

Súkromá závef vystrojená mocou verejnej záveti je upravená v §§. 8.3984. cit. z. čl., ktoré stanovja:

»Uloží-li kto otvorenú súkromú závef u ver. notára tým cie-
Tom, aby nabyla moci záveti verejnej, musia byť zachovávané krome
náležitostí verejnototárskych listín ešte nasled. predpisy:

a) strana musí vedeť čítať a písať jazykom záveti a túto vlast-
nou rukou podpísať; verejný notár sa musí presvedčiť;

b) strana musí mu závef odovzdať v prítomnosti dvoch
svedkov, alebo v prítomnosti ešte jedného verejného notára, a to
s tým výslovným prehlásením, že oná listina obsahuje jej závef;

c) o priebehu veci treba zrobiť zápis, a k nemu priložiť závef
s tým dosvedčením, že horejšie formality bóly presne zachované.

Verejný notár dá o prevzati stvrdenku a uloží závef na bez-
pečnom mieste.

Takáto závef neztratí povahu verejnej záveti púhym vrátením
strane.

Privilegované záveti

vykazujú hlavne dva druhy, a to: a), privileg. ústne záveti, a b), pri-
vileg. písomné záveti.

Pre oba druhy platia predpisy hlavy IV. (§§. 27.—32.) zák. čl.
XVI.-1876.

Privileg. testament môžu robiť:

a) ktorí sa zdržujú na území postíženom morom alebo inými
životunebezpečnými epidemiami;

b) cestujúci na otvorenom mori;

c) účastníci vojny.

Privilegov. testament holographný nepotrebuje svedkov, allo-
graphnému stačia dvaja; ba stačí, keď jedon z nich vie čítať-písať.
Svedkom pri testamentoch výsadných môže byť každá osoba spl-
nivšia 14. rok veku svojho, není-li podľa §. 2. cit. zák. zo svedectva
vylúčená.

Pri nákažlivých nemociah kontagiózných netreba, aby bóli
svedkovia súčasne a spolu prítomní. Privil. testamenty a), b), c), sú len
vtedy platné, jestli závetca zomrie do troch mesiacov po prestatí vý-
nimečného položenia, ktoré pripúšťalo ich zrobenie. Avšak ostaná
v platnosti aj po uplynutí tejo doby, jestli

a) ten, komu plyná zo záveti práva, dokáže, že závetca od uply-
nutia trojmeseačnej lehoty až do smrti nachodil sa v takom stave, že
novej záveti poridif nemohol;

b) jestli bol závetca **následkom** omého výnimečného položenia
vyhlásený za mrtvého.

Testament k prospechu potomkov a manželky (manžela) je
platný aj bez svedkov, je-li až dokonca vlastnou rukou písaný a
podpísaný. Sú-li v ňom opatrenia k prospechu iných osôb, ostávajú
tieto časti záveti bez účinku. Takáto závef ostáva v platnosti aj
vtedy, nezomrie-li závetca do troch mesiacov.

Hlavným **obsahom** záveti je, — vedľa niektorých opatrení ro-
dinnoprávnych, — rozhodovať o imaní závetcu po jeho smrti.

Prehovoríme 1., o menovaní dediča, 2., o menovaní následného
dediča, a 3., o poridiení odkazu. Musíme ovšem predoslať niekoľko
všeobecných pravidiel o výklade záveti. Vedľa týchto všeobecných

pravidiel platia pre niektoré dedičské inštitúcie zvláštne vykladacie pravidlá, ktoré si však ponecháme k rozboru patričnej inštitúcie. Rozumie sa, že pravidlá výkladu gramatického a logického majú všade platnosť aj v oblasti práva dedičského.

Pri vykladaní závetí hlavným pravidlom je »favor testamenti«. A tu možno použiť nielen doslovného znenia záveti, ale aj všetkých predmetných prejavov závetcu pred závetou a po nej, ba aj všetkých jeho životných pomerov. Vykladanie závetí líši sa od vykladania obyčajných úkonov už tým, že: keď niektoré závetné opatrenie je bezúčinným, tým sa neprivodí automaticky bezúčinnosť iného závetného opatrenia.

Další rozdiel je nasled: stalo-li sa opatrenie záveti s podmienkou doplnenia a toto doplnenie nenastalo, alebo ostalo bez účinku, — tým sa ešte prvotné — ač nedoplnené — opatrenie záveti nestane bezúčinným. Avšak rozumie sa, že takéto opatrenie môže obstať len vtedy, je-li ono samo — aj bez doplnenia — rozumným a možným celkom.

V našej praxi není vždy ľahko rozhodnúť, kto je menovaný dedičom, a kto len odkazovníkom. Vždycky treba presne zrkúmať vôľu a úmysel závetcu a podľa toho rozhodnúť, chcel-li stvoriť všeobecné nástupníctvo, alebo nie. Pri tom neslobodno zabudnúť, že není důležité, jakých slov užíval závetca, ale jaký úmysel preukázal. Podľa nášho dedičského práva je úplne možné, že sa pozostalost vyčerpá samými odkazmi, a už aj preto musí byť v každom prípade zistené, obsahuje-li záveť — aspoň implicitne — menovanie dediča. Nechá-li závetca svoju záhradu X-ovi s tým, aby vyplatil z nej Y-ovi 100 Kčs, — je evidentné, že X-a chcel urobiť dedičom, Y-a odkazovníkom, predpokladajúc, že po ňom nič iného neostalo, len oná záhrada. Nechá-li **rolník** niekomu všetky nemovitosti a inému peniaze, ľahko je rozhodnúť, že prvý má byť dedičom a druhý odkazovníkom.

Už sme dávnejšie povedali, že dedenie zo záveti a zo zákona môžu sa aj naraz vyskytnúť. Menovite keď závetca učinil testamentárne opatrenie o určitých čiastkach svojho imania a o ostatných mlčal.

Institutio excepta certa re znamená aj v našom dedičskom práve, že závetca chcel vyňaťú vec nechať zákonnému dedičovi, jako odkazovníkovi.

Dedič môže byť menovaný jakýmkoľvek označením, ktoré ne-necháva pochybností o jeho osobe.

a) Menuje-li závetca dedičmi svojich zák. dedičov alebo zák. dedičov inej osoby, ale neurčí ani ich osoby, ani ich podiely, smerodatný je moment **jeho** smrti.

b) Menuje-li svojich potomkov a vypadal-li jeden z nich, treba mať za to, jakoby byly potomci vypadnuvšieho menovaní v pomere svojich zákonných podielov.

Menovanie dediča je možné aj v tej forme, že závetca vylúči niekoho zo zákonného dedenia a buďto menuje niekoho na miesto vylúčeného, alebo nemenuje. Keď **nenenujete**, hovoríme o **innovácii**, alebo o testamente negatívnom. Dedia zákonní dedičia s výnimkou vylúčeného.

c) Menoval-li závetca dedičmi osoby istej triedy, alebo také, ktoré sú s ním v pomere služebnom alebo obchodnom, vzťahuje sa menovanie in dubio na oné osoby, ktoré sú v tomto pomere k závetcovi v momente jeho smrti.

Opatrenie k prospechu »chudobných« treba rozumieť pre chudobných tej obce, v ktorej zostaviteľ naposledy stále býval.

Menovanie viac dedičov; prírast; substitučia.

Napísal-li zostaviteľ: Mojimi dedičmi budú 1., Jozef, 2., Benjamin a Dezider, — je zrejmé, že Jozef má dostať sám $\frac{1}{2}$, tí druhí dvaja spolu $\frac{1}{2}$. Nedá-li sa vyzkúmať vôľa závetcova, má sa za to, že každý dostal rovný podiel.

b) Jestli kvóty, určené pre jednotlivých dedičov, dohromady nevyčerpávajú celú pozostalosť, treba ich primerane zvýšiť. V opačnom prípade primerane znížiť.

c) Sú-li menovaní provizorne dedičia s určitými a dedičia s neurčitými podielmi, vtedy treba napred konštatovať **určité** podiely. Ostatným rodičom ostane len zbytok. Keby nič nezbývalo, treba určité podiely primerane znížiť, tak aby sa ušlo každému dedičovi s neurčitým podielom toľko, koľko sa dostalo dedičovi s najmenším určitým (sníženým) podielom.

Vypadne-li niektorý z **vylučných** dedičov, dostane sa jeho podiel ostatným v pomere ich podielov, leda žeby bol závetca inak ustanovil. Toto je to tak zvané: **ius accrescendi, právo prírastku**. Treba si zapamätať, že sa ono môže vyskytovať len pri dedení testamentárnom, ale nikdy nie pri dedení podľa zákona.

Právo prírastu nemá miesta:

1. jestli ho závetca výslovne vylúčil,
2. jestli menoval dedičov pre určité podiely a tak nie dedičov vylučných;

3. určil-li vypadnuvšiemu dedičovi substitučia;

4. menoval-li dediča následného;

5. nechal-li závetca niektorému dedičovi jeho podiel jako **po-diel povinný**;

6. menoval-li dedičmi svojich vlastných potomkov.

Zostaviteľ môže každému dedičovi menovať substitučia, keby sa priamy dedič nechcel alebo nemohol stať dedičom.

Substitučia dediča není v podstate iným, než menovaním dediča s podmienkou suspenzívnuou. Zmarí-li sa podmienka, substitučia nenabudne účinnosti.

Pri následnom dedení nezostane pozostalosť trvale u prvého (priameho) dediča, ale prejde po uplynutí istej doby na dediča následného.

1. Keď závetca výslovne menuje priameho dediča a súčasne aj následného dediča, hovoríme o substituícii fideikomisárnej.

2. Závetca môže poridiť následného dediča aj indirektne. A síce tak, že menuje dediča s tým, že sa stane dedičom (scilicet násled. dedičom) len po uplynutí istej doby alebo po nastúpení istej udalosti.

Zásadou je, že závetca môže poridiť len **jedon raz** následného dediča, a ani toto menovanie nesmie naštrbovať povinného podielu dediča nepominuteľného. (Curiál. decizia č. 47.)

Substitutio pupillaris podľa uhorského práva znamenalo pôvodne právo poddaného menovať následného dediča svojmu nedospelému dečku, ktoré menoval svojim priamym dedičom. A síce pre ten prípad, keby dečko zomrelo pred doplnením 12. roku, — aby »pozostalosť«
pripadla zemskému páňovi (Tripart. č. III. tit. 30.). Substitutio pupillaris možná je aj dnes, ovšem pre osoby jakéhokoľvek stavu. Cazuistikou mlčanlivého menovania následného dediča sa nateraz nebudeme zabývať.

Ohľadom delácie (nápadu) následného dedičstva rozhoduje ovšem v prvom rade záveť. Není-li zvláštnej dišpozície zostaviteľovej, nastane delácia následného dedičstva smrťou priameho dediča.

Zaniknutie následného práva dedičského.

1. nastáva, keď následný dedič drev zamrie, než dedič sám;
2. keď sa určená podmienka zamrie;
3. keď nedospelý dedič (pri subtit. pupill.) dosiahne 12. roku;
4. ostatné prípady treba určiť zkúmaním pravej vôle zväťcovej.

Pomer medzi dedičom a násled. dedičom je, že oba sú skutočnými dedičmi, ale dedičské právo dedičové je časove obmedzené. Krome toho: dedič je vlastne len užívateľom dedičstva, ktoré musí vydať dedičovi následnému a vydať mu z neho počet.

Dedič môže si dať ovšem pozostalost odovzdať, môže sa ujať držby pozostalosti a môže si dať pozostalostné nemovitosti v poz. knihe jako vlastník pripísať (Arg. §. 78. z. čl. XVI. 1894). Avšak nesmie podstatu pozostalostného imania ani zcudziti, ani zavadiť.

K zaisteniu práv následného dediča nariaďuje §§ 78., 72. a 102. cit. z. čl., aby ono bolo na pozostalosti, ľo zákaz zcudziti a zavadiť, do knih vložené. Movitosti majú byť uložené u súdu, alebo aspoň inventárne zistené a tak dedičovi odovzdané.

Všetky tieto zaistovacie opatrenia musí previesť pozostalostný úď ex officio pri odovzdaní pozostalosti dedičovi.

Násl. dedič môže žiadať o začatie pozostalostného pokračovania, o sriadenie vnútornej správy (sekvestra), o nariadenie inventúry atď. atď.

V podstate je polozenie dedičovo obdobné polozeniu požívateľovmu. A následný dedič nemá proti nemu viacej práva, než má vlastiteľ proti požívateľovi vôbec.

Toto všetko platí pre riadne násl. dedenie. Pri mimoriadnom sú odchýlky. Dedič disponuje dedičstvom úplne, ale len inter vivos. Zcudzí-li ho, neni povinen náhradou a nemusí dať ani istotu. Avšak pre prípad smrti nemôže učiniť o dedičstve žiadneho opatrenia. Aj medzi živými smie nim disponovať len bez **dolžnych** činov, ľebo za takéto by plne zodpovedal.

Odkazom (legátom) rozumieme poskytnutie určitej majetkovej výhody pre prípad smrti. Môže sa zakladať na jakejkoľvek forme posledného posúdenia. V našom práve je možné platne poridiť odkaz aj bez menovania dediča. Predmetom odkazu môže byť jakékoľvek majetkové plnenie, ktoré môže pozostávať nielen z dania, ale i z činenia, trpenia, nečinenia (alebožto upustenia), môže byť aj legatum debiti, legatum liberationis atď.

Aj v našom práve rozoznávame legatum per vindicationem (odkázanie určitej veci) a legatum per damnationem (odkázanie pohľadávok).

Nárok na odkaz vzniká pri delácii, a môže byť uplatnený ihneď a po celú dobu premlčaciu (32 rokov).

Od delácie plynie úrok od peňažitého odkazu, a patria úžitky od ostatných odkazov.

Odkazovník môže žiadať začatie pozostalostného pokračovania, inventúry atď. (§§ 3. a 36. cit. z. čl.). Keď preukáže nebezpečie, môže žiadať vnútenú správu, ulčenie do depozita, záložné právo atď., vôbec zaistenie.

Pri odkaze máme do činenia vlastne s tromi osobami: so zostavitelom, s odkazovníkom, a s osobou, ktorá je odkazom obťažaná (zpravidla dedič). Ale odkaz môže obťažovať nielen dediča, ale aj obdanovaného pre prípad smrti, ba dokonca aj odkazovníka. V poslednom prípade hovoríme o **ďalšom odkaze** (o sublegáte). Zostavitel môže poridiť odkazovníkovi námeštného alebo aj následného odkazovníka.

Pre všetky druhy odkazov platia tieto pravidlá:

Odkaz možno požadovať len in natura, a tak je platný len je-li pri smrti zostaviteľa ešte v pozostalosti. Odkázanie cudzej veci je neplatné, leda by sa dalo zistiť, že zostaviteľ chcel, aby vec bola pre odkazovníka získaná.

Odkázanie určitej veci je neplatné, je-li ona extra commercium. Pri odkázaní veci nahraditeľnej patrí odkazovníkovi stredná jakosť. Bola-li odkázaná vec súhrnná, na príklad izbové náradie (nábytok), vzťahuje sa na nábytok, ktorý bol tu pri smrti závetcu. Odkázanie dlžného úpisu znamená odkázanie pohľadávky.

Odkázanie dedičského podielu tiež není vylúčené. Ale platí len s obmedzením, že není možné odkázať dedičstvo, ktoré nepatrí ani zostaviteľovi, ani osobe odkazom obťaženej. Zomrel-li závetca pred nápadom »odkázaného« dedičstva, stáva sa takýto odkaz bezúčinným.

Bola-li porídená odkazom renta pre nejakú rodinu, patrí jej dokiaľkoľvek odkazovnícka rodina nevymrie.

Účinným je testament, na jehož základe skutočne nastane dedenie.

Bezúčinnosť jeho nastáva buďto preto, že je **zmätočný** alebo **odprovateľný** (t. nullum alebo t. rescindibile); alebo preto, že platná záveť ztratí **dostatočne** svoju moc (t. irritum). Platná záveť môže ztratit svoju moc buďto z vôle závetcu (odvolaním záveti) alebo aj bez jeho vôle; na príkl. vypadnutím dediča, ktorému nebol stanovený ani náместný ani následný dedič; alebo zmarením podmienky, alebo uplynutím doby 3 mesiacov pri záveti privileg. Avšak nutno poznamenať, že zmätočná záveť nepozbude účinnosti sama od seba, ale bezúčinnosť musí byť uplatňovaná tým, kto má na nej zájem. Je tedy v podstate totožná z bezúčinnosťou úkonu vôbec. Totiž aj bezúčinný (ba dokonca aj zmätočný) testament zostane v platnosti, keď ho nik nenapadne. Teda nullita testamentu nepôsobí ipso jure jako na príkl. nullita matrimonii, ale závisí od vôle interesovaných strán.

Keď testament len čiastočne pozbude účinnosti, ostatné jeho časti zostanú v platnosti.

Z povedaného vyplýva, že záveť pozbýva účinnosti buďto **odvolaním** alebo **úspešným napadnutím**.

Odvolanie môže byť priame alebo nepriame.

1. Priame odvolanie, stalo-li sa záveťou, musí vykazovať formalitý dľa zák. čl. XXXV./4876 a XVI./1874.

2. Odvolanie je tu aj vtedy, keď závetca zničil alebo dal zničiť záveť, alebo ju tak zmenil, že je patrná jeho vôľa testament zničiť.

Aj odvolanie možno odvolať avšak odvolaním odvolania záveti nestane sa pôvodná odvolaná záveť znova účinnou.

3. Závetca môže poridiť viac závetí, ktoré obstoja **vedľa seba**, niesú-li v neprekonateľnom rozpore.

4. Nepriamym odvolaním záveti je i prípad, keď není možno ju srovať s pozdejšou dedičskou smluvou.

Napadnutie záveti

je možné pre porušenie materiálnych alebo formálnych náležitostí. Spomenúť treba prípad **omylu**, ďalej **uvedenia v omyl** a **donútenie**.

Testament môže napadnúť len ten, kto je v prvom rade povolaný dedič ab intestato (Curia 4503-1898 a. Návrh z roku 1916, § 1718) kto má právny zájem na jeho neplatnosti. Avšak je prirodzené, že kto prijme výhodu poskytnutú mu testamentom, nemá podať ostatné opatrenia. Pravosť a zovňajšie náležitosti záveti musí dokazovať vždy ten, kto z nej odvodí práva. Len keď záveť vyhovuje podľa zovňajšku všetkým form. náležitostiam, musí dokazovať -- napáda-

tel, že formality neboly zachované. Kdežto pravosť musí i v tomto prípade dokazovať ten, kto odvodí zo záveti svoje právo. (Curia 3832-1894, 4872-1900, 7214-1900 atď.)

Odkázanie na porad práva (sporu) deje sa u pozostalostného súdu podľa §-u 85. z. č. XVI.-1894. Odovzdanie pozostalosti nehati odporcu, aby v premlčacej dobe nepadol testament.

Procesu na zrušenie záveti museli byť účastní podľa staršej praxi všetci, kto závetou nabyli práv. Novšia praxs (Curia 2036-1906) žiada vo spore účasť len tých dedičov, proti ktorým smeruje žalobná žiadosť.

Vykonanie záveti

deje sa podľa zák. čl. XVI.-1894. Prevádza ho buďto sám menovaný dedič, alebo stanovený vykonávateľ. Ostalo-li viac závetí, všetky treba publikovať, (§ 24. cit. zák.) Pravidlá o vyhlásení záveti sú obsažené v §-och 27.—36. cit. zák.

Vykonávateľ záveti je v podstate mandatórom zostaviteľa; pri tom všetkom koná ovšem vo vlastnom mene, ale v zájmu dediča, ktorému odpovedá. (§-y 3., 34., 36., 39., 53. cit. zák.)

Exekútor testamentu môže byť menovaný v závetí alebo v dedičskej smluve. Ním môže byť každý, kto môže platne prijať príkaz (mandát). Prijatie není povinné, avšak neodmietne-li ho exekútor v stanovenej lehote, treba mať za to, že mandát prijal. (§ 34. cit. zák.). Kto raz prijal tento príkaz, môže sa ho vzdať len z dôležitej príčiny.

Pôsobnosť exekútora testamenti je rôzna, podľa toho, či je len dohliadaním alebo aj manipuláciou poverený. Pozostalostný súd ho nekontroluje ex officio, ale len na žiadosť niektorej strany.

Keď je viacej exekútorov závetí, odpovedajú solidárne. Odmena im patrí len keď to závetca výslovne stanovil, trebárs bez udania obnosu.

Spoločnú záveť

môžu poridiť len manželja, a nikto druhý (§ 13. zák. XVI. 1876). Musí byť vždy písomná, ináč neplatí. Cit. § znie: »Manželja majú právo pojať svoje posledné poriadenie do tej istej písanej súkromnej záveti, či už obsahuje vzájomné opatrenie alebo nie. Vynímajúc tento prípad, neplatné sú všetky posledné poriadenia, ktoré sú obsažené v jednom testamente.»

Spoločná záveť môže byť zrobená v jakejkolvek písomnej forme, aj v privilegovanej.

Spoločná záveť môže byť tak zvaná jednoduchá (mere simultaneum), môže byť correspectívna, a môže byť konečne plne vzájomná (t. reciprocum). Poslednú menujeme **spoločnou vzájomnou**, a je najčastejšou v praxi.

Spoločné záveti nabývajú účinnosti nasledovným spôsobom. neobsahuje-li spol. záveť takého opatrenia, ktoré sa vzťahuje na smrť manžela preživšieho, nabýva celá záveť ihneď účinnosti smrťou jednej strany. V opačnom prípade nadobudnú účinnosti len tie dispozície spoločnej záveti, ktoré nezávisia od smrti závetcu.

Poznamenať treba, že **vzájomný testament** mijaľko neprekáža závetcovi, aby mohol svojim majetkom inter vivos voľne nakladať, leda že by sa bol tohoto práva výslovne vzdal, alebo žeby bolo možné toto vzdanie preukázať z okolností prípadu. (V tomto prípade beží ovšem už skorej o dedičskú smluvu. Vid' Cur. 2960/1911 a Dr. Szladits str. 383).

Spoločná záveť je bez účinku, jestli sa manželstvo rozlúči, rozvedie, alebo zruší, alebo jestli manželja nežijú spolu. (Posledný prípad není ešte v praxi definitívne riešený! Vid' aj Návrh z r. 1916 § 1759).

Spoločnou vôľou manželov môže byť spol. závet kedykoľvek zrušená. Jednoduchá spol. závet môže byť ktoroukoľvek stranou aj jednostranne odvolaná, a síce aj po smrti druhej strany. Vzájomná spoločná závet môže byť jednostranne odvolaná len za života druhej strany. Po jej smrti stáva sa spoločná závet quasi smluvným záväzkom, a tak nemôže byť jednostranne odvolaná.

(Dokončenie.)

DR. GEJZA OKÁLYI, predseda sedrie v Levoči.

„Skutočnosť“ pri pomluve. — Predmet opravného prostriedku k zachovaniu právnej jednoty.

Nepomerne prevažná čiastka trestnej agendy okresných súdov čo súdov prvej, a sedrií čo súdov druhej stolice pozostáva z prečinov pomluvy a ublíženia na cti.

Sedrie bývajú v prípadoch uvedených v ustanovení odst. 2. § 556 tr. p. v týchto trestných veciach konečne rozhodujúcimi forami. Za potrebné uznávam preto už i v zájme zachovania právnej jednotnosti zmieniť sa o jednom takomto konkrétnom prípade.

V poslednom čísle „Právneho Obzoru“ (ročník 5. sošit 7. strana 210, 212.) čítam:

„Najvyšší súd dňa 22-ho decembra 1920 pod č. Kr. III 91-20 vyniesol nasledovné usnesenie:

Opravný prostriedok k zachovaniu právnej jednotnosti generálneho prokurátora sa zamieta. — Dôvody: Generálny prokurátor porušenie zákona nachádza aj v tom ustanovení rozsudkov okresného súdu a sedrie, že ačkoľvek tieto súdy, za skutočný stav zistily to, že obžalovaný hl. súkromého žalobníka nazval „K“, predsa tento čin kvalifikovaly nie prečinom ublíženia na cti dľa §-u 2 zák. čl. XLI: 1914 ale prečincm pomluvy §-u 1. bod tohoto zákona.

Ponevác ale okresný súd v dôvodoch svojho rozsudku vyslovil a sedria v svojom rozsudku prijala právny názor, že v danom prípade vo výraze „K“, vzhľadom na okolnosti spáchaného činu nachádza sa nielen púha nadávka ale aj tvrdenie takej skutočnosti, ktorú § 1. cit. zák. na myslí má,

a ponevác odvedenie takéhoto právneho názoru zo zistených skutočností, totiž rozhodovanie v tej otázke, že obžalovaný s týmto výrazom jaký úmysel mal, a čo vyjadril, či tento výraz v danom prípade pojíma v sebe aj tvrdenie nejakej skutočnosti: patrí do kruhu samostatného súdenia sudcovského a práve preto rozhodnutie v tejto otázke v konkrétnom prípade, keďžeby právne aj mylnym bolo, nemôže byť predmetom opravného prostriedku uplatniteľného v zachovaní právnej jednotnosti,

z týchto dôvodov Najvyšší súd nemohol tu porušenie zákona ustáliť a dôsledkom toho musel opravný prostriedok generálneho prokurátora zamietnuť.“